

הדילמה של אנשי זיכרון יעקב והדילמה של יוסף לישנסקי, 1917

התמודדות עם דילמות מוסריות

פעילות לתלמידים

הרקע. ב-1 באוקטובר 1917 הקיפה פלוגת חיילים טורקים את המושבה זיכרון יעקב. באותם ימים חשף

הממשל העות'מאני את דבר קיומה של מחתרת ניל"י, שהוקמה כדי לסייע לבריטים בכיבוש הארץ. חלק מחברי המחתרת, בהם שרה אהרונסון, נתפסו, נכלאו ועונו, בעוד אחרים הצליחו להימלט. המפורסם מבין הנמלטים היה יוסף לישנסקי, ממייסדי המחתרת. מטרת הכיתור הייתה לשכנע את תושבי זיכרון להסגירו. מספר מקורות היסטוריים בעברית מזכירים כי בנאום שנשא המושל הטורקי, הוא איים לעשות ליהודים את שאירע לארמנים (רצח העם הארמני היה אז בעיצומו). מסמך שהתגלה לאחרונה בארכיון ראש הממשלה הטורקי, מאשש את המקורות הללו. מסופר כך: לעת ערב אסף הקצין את כל אנשי המושבה (זיכרון יעקב) בבית הכנסת, עמד לפניהם חמור פנים ונוקשה וקרא: "אם עד מחר בבוקר לא תמסרו לי את מקום מחבואם של יוסף לישנסקי וראובן שוורץ ואם לא תספרו לי את כל הידוע לכם על רשת ריגול זו, שמוצאה מן המושבה שלכם, אצווה להרוס את כל המושבה הזאת בתותחים! אף אבן אחת לא תישאר כאן. אף נפש חיה לא תיוותר בחיים. הכול אפוצץ, אעלה באש. ניתן לכם אורכה עד מחר בבוקר". אימה גדולה נפלה על הכול. בהמשך היום שמעו את זעקות המוכים בבית הסוהר. הם ידעו כי זה הגורל הצפוי להם, אם לא ישתפו פעולה עם הטורקים נגד אנשי ניל"י. הפחד היה נורא. אמהות חרדו לגורל ילדיהן, גברים לגורל משפחותיהם. כל הסיפורים הנראים על הטבח בארמנים עלו בזיכרון. הטורקי אינו מתלוצץ. הוא יבצע את איומיו במושבה ואולי בכל היישוב העברי. רוב אנשי ניל"י כבר נאסרו. אולי להקריב את המעטים שכבר הצליחו לברוח, למען שלום המושבה? למען הילדים שלא חטאו? שאלו המתיישבים כל אותו לילה. אך איך יסגירו אחיהם, עצמם ובשרם, לידי התורכים, אל המוות הוודאי? - מה לעשות?

נסחו את שתי הדילמות: זו של אנשי זיכרון יעקב וזו של יוסף לישנסקי. כתבו שתי אפשרויות לכל דילמה וענו על השאלות על פי הדגם הבא:

מהם הנימוקים לאפשרות ב'?

מהם נימוקים לאפשרות א'?

מהם הערכים הנגזרים?

מהם הערכים הנגזרים?

מהו המחיר של עמדה זו?

מהו המחיר של עמדה זו?

שאלות

מה הייתם מיעצים לאנשי זיכרון יעקב? מה הייתם עושים במקומם?

מה הייתם מיעצים ליוסף לישנסקי? מה הייתם עושים במקומו?

המקור

ניר חסון, [המברקים שחושפים את הפערים בין פלסטינה לקונסטנטינופול](#), הארץ, 25 ביוני 2014.